

MAKALE

AR-GE ve TASARIM İNDİRİMİNDEN veya TEKNOPARKLARDA KAZANÇ İSTİSNASINDAN YARARLANANLARIN GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIMI YÜKÜMLÜLÜĞÜ

22/02

Fazıl BOYRAZ

14.11.2022

1. GİRİŞ

Ar-Ge, yazılım ve yenilik faaliyetlerinin sürekliliğinin ve kendisinden beklenen faydaların sağlanması, bu alanlara özgülenmiş yeterli sermaye birikimine ihtiyaç duymaktadır. Öncesi düşünsel faaliyetler olan söz konusu faaliyetlerde itici güç olan yenilikçi fikre sahip olan ancak yeterli sermaye birikimine sahip olmayan kişilere yeterli sermaye desteğinin sağlanması halinde bu fikirler hayat bulabilmekte ve ülke ekonomisi açısından da katma değeri yüksek çıktılar ortaya çıkabilmektedir.

Yenilikçi fikirlere sahip olan ancak bunların hayata geçirilebilmesi için gerekli sermaye birikimine, donanımına, teçhizata sahip olmayan kişilerin bu fikirlerinin hayat bulması ve ortaya bir kar çıkarsa onun paylaşılması odaklı olarak geliştirilen finansman türüne "Girişim sermayesi" denilmektedir. Giriş sermayesi, finansal açıdan girişimcilerin yatırım fikirlerini gerçekleştirme imkanı sunan bir finansman türü olarak tanımlanabilir. Girişim sermayesi, yenilikçi, yaratıcı ve katma değerli fikirlere sahip olan fakat bu fikirlerin hayata geçirilebilmesi için finansal imkanı yeterli olmayan girişimcileri yakından ilgilendirmektedir. Yenilikçi fikirlere ve henüz başlangıç aşamasındaki yeni kurulmuş şirketlere yapılan yatırımların yanında, satın almaları, yeniden yapılandırmaları ve büyüme stratejisi güden genellikle üç ila on yıllık şirketlere yapılan büyüme ve genişleme yatırımlarını da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.¹

Girişim sermayesi en basit tanımıyla yeni bir firmayı finanse etmek için yatırılan paradır. Daha açık bir ifadeyle girişim sermayesi bir işi olan; büyütmek ve geliştirmek isteyen fakat yeterli yatırım gücü olmayan veya iyi bir iş kurma fikrine, gerekli girişimcilik yeteneğine ve bilgisine sahip ancak iş kurmak için sermayesi olmayan girişimcilere, fikirlerini gerçeğe dönüştürmek için gerekli finansmanı sağlayan bir alternatif finansman yöntemidir. Bu iki tanım girişim sermayesinin finansman aracı olma boyutunun öne çıkarıldığı tanımlardır.

¹ SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6 / Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları

Ülkemizde son dönemlerde girişim sermayesi yatırımlarına yönelik olarak sağlanan teşviklerle girişim sermayesi havuzunun büyütülmesi ve istifade eden girişimcilerin sayısının artırılması hedeflenmektedir. Bu anlamda gerek vergi kanunlarında, gerekse 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda da düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemelerden biri de 28.01.2021 tarihli ve 7263 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerdir. Söz konusu kanun ile, beyannamede yararlanılan Ar-Ge ve tasarım indirimi tutarları ile teknoloji geliştirme bölgelerinde kazanç istisnası tutarlarının %2'sinin girişim sermayesi yatırımlarına yatırılması yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Aşağıda girişim sermayesine ilişkin bu düzenlemelerle ilgili açıklamalarımıza yer vereceğiz.

2. 7263 sayılı Kanunla Yapılan İlgili Değişiklikler

03.02.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7263 sayılı Kanunun;

- ♦ 6’ncı maddesiyle, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 3- 1/1/2022 tarihinden itibaren geçici 2 nci madde kapsamında yıllık beyanname üzerinden istisna edilen kazançları tutarı 1.000.000 Türk lirası ve üzerinde olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılır. Bu fıkra kapsamında aktarılması gereken tutar yükümlülüğü, yıllık bazda 20.000.000 Türk lirası ile sınırlıdır. Bu tutarın, geçici hesabın olduğu yılın sonuna kadar Türkiye’de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da bu Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan diğer girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır. Söz konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden istisna edilen kazançlar tutarının yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan gelir ve kurumlar vergisi istisnasına konu edilemez. Bu tutar

nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilir. Cumhurbaşkanı bu fıkra da yer alan tutar ve oranları birlikte ya da ayrı ayrı sifra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

- ◆ 19'uncu maddesiyle, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(14) 1/1/2022 tarihinden itibaren 3 üncü madde kapsamında yıllık beyanname üzerinden yararlanılan indirim tutarı 1.000.000 Türk lirası ve üzerinde olan kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılır. Bu fıkra kapsamında aktarılması gereken tutar yükümlülüğü, yıllık bazda 20.000.000 Türk lirası ile sınırlıdır. Bu tutarın, geçici hesabın oluştuğu yılın sonuna kadar Türkiye’de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır. Söz konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden indirim konusu yapılan tutarın yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan Ar-Ge indirimine konu edilemez. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilir. Cumhurbaşkanı bu fıkra da yer alan tutar ve oranları birlikte ya da ayrı ayrı sifra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

Yukarıda yer verilen düzenlemelerin gerekçesinde, Ülkemizdeki Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla özel sektörün ayıracağı kaynaklarla sermayeye dayalı mekanizmaların kurulması ve güçlendirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.

Her iki düzenlemeyi birlikte tetkik ettiğimizde, girişim sermayesi yatırımları hakkında getirilen yükümlülüğü aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

2.1. Uygulama 01.01.2022 Tarihinden İtibaren Verilecek Yıllık Beyannamelere İlişkin Olacak Başlayacak:

Kanun hükmü gereği, 01.01.2022 tarihinden itibaren yıllık beyannamede yararlanılan, Ar-Ge ve tasarım indirimi veya teknoloji geliştirme bölgesinde

kazanç istisnası tutarları dikkate alınarak girişim sermayesi yatırımları için %2 oranında bir fon hesabı oluşturulacaktır. Dolayısıyla, hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan mükelleflerin 2021 hesap dönemine ilişkin olarak Nisan 2022 döneminde verecekleri kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde yararlandıkları teknoloji geliştirme bölgeleri kazanç istisnası tutarları ile gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin aynı döneme ilişkin beyannamede yararlandıkları Ar-Ge ve tasarım indirimi tutarları dikkate alınarak girişim sermayesi yatırımları için fon oluşturmaları gerekmektedir.

Kendilerine özel hesap dönemi tayin olunmuş mükellefler açısından ise hesap dönemi olarak 1 Ekim – 30 Eylül veya daha sonraki (1 Kasım – 31 Ekim gibi) dönemleri kullananlar açısından 2022 yılı içinde verilecek yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannameleri üzerinde faydalandıkları indirim veya istisna tutarlarını dikkate alarak girişim sermayesi yatırımları için fon oluşturmaları gerekiyor. Daha önceki tarihlerde sona eren özel hesap dönemine sahip mükelleflerin ise 2022 yılı içerisinde sona eren özel hesap dönemine ait beyanname üzerinde yararlandıkları indirim/istisna tutarlarını dikkate alarak girişim sermayesi yatırımları için geçici hesap oluşturmaları gerekecektir.

2.2. Girişim Sermayesi Yatırımı İçin İndirim/İstisna Tutarının Belirli Bir Tutarın Üzerinde Olması Gerekıyor:

Verilecek olan söz konusu beyannamelerde;

- ◆ 4691 sayılı Kanun kapsamında kazanç istisnasına konu edilen tutarın,
- ◆ 5746 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi kapsamında Ar-Ge ve tasarım indirimine konu edilen tutarın

1.000.000 TL veya üzerinde olması halinde, söz konusu tutarların %2'lik kısmı pasifte geçici hesaba alınacak. Bu tutarın altında indirim veya istisnadan yararlanılması halinde girişim sermayesi yatırımları için geçici hesap oluşturma ve yatırım yapma zorunluluğu söz konusu değil.

2.3. Geçici Hesaba Alınacak Tutar Belirli Bir Tutarla Sınırlı:

Beyanname üzerinde yararlanılan indirim/istisna tutarına dikkate alınarak bu tutar(lar) üzerinden %2 oranında hesaplanacak olan tutar 20.000.000 TL'den fazla olamayacak. Dolayısıyla, indirim veya istisna tutarı 1 Milyar TL'den daha yüksek olan mükellefler için girişim sermayesi yatırımlarına ayrılacak tutar 20 Milyon TL sınırlı.

2.4. Geçici Hesaba Alınan Tutarın Yıl Sonuna Kadar Girişim Sermayesi Yatırımlarına Sarf Edilmesi Gerekliyor:

Yıllık beyanname üzerinde yararlanılan Ar-Ge ve tasarım indirimi veya teknopark kazanç istisnası üzerinden yukarıdaki şekilde hesaplanan %2'lik tutarlar, geçici hesabın olduğu yılın sonuna kadar Türkiye'de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 5746 sayılı Kanun/4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulması gerekiyor.

Söz konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden indirim konusu yapılan tutarın yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan Ar-Ge indirimine/kazanç istisnasına konu edilemez. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilir.

Her iki Kanunda yer alan "ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması" hükmünden, söz konusu %2'lik tutarın içinde bulunulan yılın sonuna kadar, Türkiye'de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınmasında veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 5746 sayılı Kanun/4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulmasında kullanılmaması durumunun kastedildiğini yorumlamaktayız. Halihazırda Gelir İdaresi Başkanlığınca bu konuya ilişkin bir tebliğ düzenlemesi yapılmış bulunmadığından, mevzuat değişikliklerinin takip edilmesinde fayda olduğunu değerlendirmekteyiz.

Konuyu bir örnekle izah etmeye çalışırsak; ABC A.Ş. 2021 hesap döneminde teknoparkta yürüttüğü faaliyetlerden elde ettiği 2.500.000 TL'lik kazancı için 25.04.2022 tarihinde verdiği 2021 hesap dönemi kurumlar vergisi beyannamesinde 4691 sayılı Kanun kapsamında istisnadan yararlanmıştır. Bu tutarın %2'lik kısmı olan 50.000 TL'nin pasifte geçici hesaba alınması gerekiyor. Kanun metninden anladığımız kadarıyla örnek muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

..... 25/04/2022

570 Geçmiş Yıllar Karları 50.000

5... Geçici Hesap 50.000

..... 25/04/2022

ABC A.Ş.'nin 31.12.2022 tarihine kadar Türkiye'de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulması hususunda 50.000 TL tutarında yatırım yapması halinde beyannamede yararlandığı istisna tutarıyla ilgili herhangi bir düzeltme söz konusu olmayacaktır. 2022 yılı sonuna kadar bu tutarda bir yatırım yapılmaması halinde, beyannamede yararlanılan 2.500.000 TL tutarındaki istisnanın %20'si olan 500.000 TL için yararlanılan istisna tutarı iptal edilecek ve üzerinden ilgili döneme ilişkin kurumlar vergisi oranında (2021 yılı için %25) 125.000 TL tutarında kurumlar vergisi tarh edilecektir. Bu tutar üzerinden ayrıca gecikme faizi hesaplanacağını değerlendirmekteyiz.

3. DEĞERLENDİRMELERİMİZ ve CEVAP BEKLEYEN SORULAR

7263 sayılı Kanunla 5746 ve 4691 sayılı Kanunlarda yapılan değişikliklerle Ar-Ge, yenilik ve yazılım faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik düzenlemeler yapıldı. Ar-Ge ve tasarım indiriminden yararlanan mükellefler ile teknoloji geliştirme

bölgeleri kazanç istisnasından yararlanan mükellefler açısından girişim sermayesi yatırımı yükümlülüğü getirilmesine ilişkin düzenlemeler önemli bir yere sahip. Sonuçta, yenilikçi fikirlerin hayat bulması için sermaye desteğine ihtiyaç var ve bu desteğin kamu teşviklerinden faydalanan, ayrıca faaliyet alanları itibarıyla da bu gibi fikirleri değerlendirme hususunda konuya uzak olmayan girişimcilerce karşılanmasına dönük bu düzenlemelerin mantığı anlaşılabilir.

01.01.2022 tarihinden itibaren verilecek gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerinde; 5746 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi kapsamında Ar-Ge ve tasarım indiriminden, 4691 sayılı Kanun kapsamında kazanç istisnasından yararlanan mükelleflerin, indirim/istisna tutarının 1.000.000 TL ve üzerinde olması halinde, bu tutarların %2'si oranında pasifte geçici bir hesap oluşturmaları gerekmektedir. Bu şekilde ayrılan tutarın da içinde bulunulan yılın sonuna kadar Türkiye'deki girişim sermayesi yatırımlarında değerlendirilmesi halinde indirim/istisna uygulamalarına ilişkin herhangi bir düzeltme vs söz konusu olmayacak. İlgili yıl sonuna kadar beklenen yatırımların yapılmaması halinde ise, ilgili dönem yıllık beyannamesinde yararlanılan indirim/istisna tutarının %20'sine isabet eden gelir/kurumlar vergisi vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilecek.

Kanun metni ve 10.02.2022 tarihinde yayımlanan yönetmelik değişikliğinden, yukarıda yer verilen düzenlemelerin tam olarak nasıl uygulanacağı hususu net olarak anlaşılamamakta. Burada akla gelen sorulardan bazılarına aşağıda yer vermekle yetinelim:

1. Teknopark kazanç istisnası, zarar olsa dahi dikkate alınacak bir istisna. Yani ilgili mükellef ticari bilanço karı negatif olsa da teknoparkta yürüttüğü faaliyetlerden kazanç elde etmişse ilgili yıl beyannamesinde bu istisnadan yararlanabiliyor. Bu durumda, herhangi bir gelir/kurumlar vergisi hesaplanmayacağı da dikkate alındığında, gene de beyannamede gösterilen istisna nedeniyle %2 oranında girişim sermayesi yatırımı yükümlülüğü olacak mı?

2. Aynı yıl beyannamesinde hem Ar-Ge ve tasarım indirimi, hem teknopark kazanç istisnası beyan eden bir mükellef söz konusu tutarları ayrı ayrı mı dikkate alacak?
3. %2 oranında hesaplanan tutarın pasifte geçici hesaba alınması öngörülüyor. Söz konusu geçici hesap, yabancı kaynaklar arasında mı yoksa özkaynaklar arasında mı raporlanacak (Bize göre özkaynaklar arasında raporlanması gerekir.)? Bu durum, özkaynak - yabancı kaynak kıyaslamasına dayalı bir takım uygulamalar açısından önem arz etmektedir.
4. Geçici hesaba alınan tutarın bir kısmının girişim sermayesi yatırımlarında kullanılması, bir kısmının ise kullanılamaması durumunda vergi tarhiyatı kısmi mi yapılacak, yoksa 1 TL dahi eksik yatırım yapılırsa tüm vergi tutarı mı tarh edilecek?
5. Önceki yıllardan devreden Ar-Ge indirimi tutarlarından beyannamede yararlanılması halinde bu tutarlar da %2'lik tutarın hesabında dikkate alınacak mı?

Konuya ilişkin mevzuatın takip edilmesinde fayda görmekt

Fazıl BOYRAZ

Ortak

fazil.boyraz@centrumdenetim.com

 [Linkedin](#)

 +90 (212) 267 21 00

 +90 (312) 512 59 42